

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

שבת
זוה"מ פסוק

גליון מספר 69

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyyaa@gmail.com ♦ להתקשר למספר: 054673528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות המועז - פסח

שני דברים מסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח: החירות וביעור החמץ. מה אנחנו למדים משני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים המה: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שעבוד זר, מכל שעבוד הכופה את צלם א-להים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו, והחירות הזאת אינה נקנית כי אם על ידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותה ממסילתה הישרה והאינה היצוקה במהותו העצמית, – אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים [...] כי אם על ידי הביעור מכל גבולו את כל דבר המעכב את חירותו, שזהו חמץ, השאור שבעיסה, שהיווקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו. להתלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אורו הרוח הגדול של החירות, אשר זרח עלינו אמנם בתקופת המאורות שלנו, ואשר יצא ככרך נוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בכבודו הגדול וקרבתו לעבודתו, שהיא חירותנו הגמורה, והרים אותנו משפלותה של העבדות הנוכחית אשר שוא היא עבודתה. ההבדל שבין העבד לבין החורין איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זו הוא משועבד לאחר וזה

הוא בלתי משועבד. אנו יכולים למצוא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפך בן חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החירות הצבינונית היא אותו הרוח הנישאה, שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם אלוקים אשר בקרבו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שווים את ערכם. מה שאין כן בבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תוכן חייו והרגשתו מאירים בתכונתו הנפשית העצמית, כי אם במה שהוא טוב ויפה אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, – במה שהאחר מוצא שהוא יפה וטוב. ואנחנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת, "חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות", נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, שקנינו ע"י גילוי שכחה, אותה החירות שקנינו ע"י הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת שגאלנו ה' יתברך וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם" [מרוך הראי"ה, 'עולת ראי'ה' ח"ב עמ' רמח].

אורות הראי"ה

מרוך הראי"ה ור' יצחק צבי ריבלין זצ"ל (ה')

פרק ה': תקופת ירושלים

סיפרנו בשבועות הקודמים על דמותו המיוחדת של הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל, ועל אמונתו המוחלטת ב'קץ הגולה' שנתנה לו את הכח והמרץ לפעול רבות ונצורות ליישוב הארץ. השבוע נספר עוד על חייו של הרי"צ, ונתמקד בעיקר על פעולותיו המשותפות עם מרוך הראי"ה: רבנות ירושלים, הרבנות הראשית, ובנין ירושלים [הרכבה מהדברים שלהלן לקוחים מהספרים הבאים: 'רבי יצחק צבי ריבלין זצ"ל' (ירושלים תשכ"א) ו'אנציקלופדיה של הציונות הרתית' ח"ה עמ' 610].

רב קהילת טולצ'ין

בשנת תרס"ג נפטר אביו של הרי"צ ריבלין, וקהילת טולצ'ין הזמינה אותו למלא מקום אביו ברבנות עיר זו. הוא נענה להזמנה ושימש ברבנות טולצ'ין חמש שנים. בשנת תרס"ח חזר הרי"צ עם משפחתו לירושלים. בשבוע נתמנה למורה הוראה בשכונות זכרון משה ואחווה שהוקמו מקרוב. בתוקף תפקידו השתתף עם גדולי הרבנים שבעיר באסיפות ובידונים על ענייני הדת וחתם עימם על פירוסימיהם. במשך עשרים שנה הוא כהן ברבנות הני"ל. הוא היה בבחינת 'סיני' – בקי בעל פה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, בשני התלמודי גורשיא כליהם, ספרי, ספרא, מכילתא ומדרשים, ונוסף על כך גם בספרות המחשבה והמוסר של חכמי ספרד. מצטט היה בדיוק נמרץ עמודים שלמים מספרים שונים, מתוך זכרון פלאי. הרה"ג יעקב מאיר שפירא זצ"ל, סיפר נפלאות על גודל שקידתו ובקיאותו של הרי"צ, ועל ניגונו המיוחד של הרי"צ בשעת לימודו. הוא גם היה משתדל ביותר לבוא לשמח חתן וכלה בימי המשחה והיה מזמר זמר מיוחד שהיה מפורסם בשעתו בקרב בני ירושלים.

הועד לתולדות הישוב הישן

בשנת תרס"ט, במלאת מאה שנה לעליית השיירה הראשונה של תלמידי הגר"א, הוקם ה'ועד לתולדות הישוב הישן', במטרה להוציא ספר מקיף על תולדות הישוב הישן, החל מעליית תלמידי הגר"א, הבעש"ט ובעל התניא זצ"ל, ועל מפעלי הכוללים והמוסדות הראשונים בירושלים ביסוד הישוב בארץ ישראל. בוועד זה השתתפו רבים מעסקני וותיקי ירושלים, בתוכם הרבנים ר' מנחם אויערבך, ר' יצחק צבי ריבלין, והעסקן הידוע רא"ד ווישנצקי (חתנו של ר' יוסף ריבלין). חומר מקורי רב נאסף אז ע"י הועד, אלא שאנשים מחוגים מוסיימים הפריעו ועכבו בעד המפעל היקר הזה, וכך נאבד והושמד חלק גדול מהחומר. בשנת תרע"ט נתחדשה הפעולה

ע"י הנהלת ה'ועד הכללי' והועד של 'התאחדות בני וותיקים', שנסודה באותה שנה, והועד לתולדות הישוב הישן הוקם בשנית, בהשתתפות הרבנים הנ"ל. חומר רב נאסף והוכן לדפוס, אך שוב באו עיכובים שונים, שמנעו מהדבר לצאת אל הפועל [מוסד היסודי עמ' 8 ועמ' 32].

כל שטח חדש שנקנה – אחד מצעדי הגאולה

הרי"צ המשיך כל חייו את רעיונו בדבר הרחבת גבולות ירושלים והתיישבות חקלאית, ובכל שעת כושר הוא העלה את העניין, ואף פעל רבות ליישוב הארץ. יחד עם זאת, בשנות חייו האחרונות היה הרי"צ רחוק מהעסקנות הציבורית. מהבוקר ועד שעה מאוחרת כלילה היה יושב בבתי המדרשות על התורה ועל העבודה. אולם יחסו לענייני הישוב לא נשתנה במאומה, והיה עוקב בתשומת לב יוצאת מן הכלל אחרי כל מאורע בישוב. בכל בנין חדש הנוסף בארץ, בכל שטח חדש שעבר לרשותנו, היה רואה אחד מצעדי הגאולה. ואם כי כבר היה זקן, כאשר התחיל לדבר על ענייני הישוב – הייתה חוזרת אליו התלהבות הנועורים. כל רואיו היו מכבדים אותו, כי ידעו שכל מעשיו לא היו לשם מטרה פרטית, כי אם לשם שמים. כאשר בקשו הקנאים לנדונו, בגלל הטפתו ופעילותו לבנין הארץ והרחבת הישוב וחיבתו העזה לציון, מנע זאת הגאון ר' משה יהושע ליב דיסקין זצ"ל, בהכירו בצדקותו ובתומו של הרי"צ, וביודעו כי כל אשר הוא עושה הוא לשם שמים. למרות הייסורים הרבים, הרדיפות והעניינים שסבלו ר' יצחק צבי ריבלין ובני משפחתו, הוא קיבל את ייסוריו באהבה בהכירו כי בהם ארץ ישראל נקנית. כשם שלא דאג ר' יצחק צבי לבני ביתו, מרוב הייתו שקוע ולהוט בשקידתו על התורה ובהשתדלותו להרחבת הישוב בחברות השונות אשר יסד, כך גם לא דאג לשמירת כתביו אשר כתב ברוב שנותיו, ולא ניצלו מהאבדון אלא מעט מהם. דברים בודדים אלו שנתרו, הקשורים ברעיון חיבת הארץ וישובה, נדפסו עוד בחייו בחוברות 'חיבת הארץ' שיצאו לאור כאמור ע"י חברת ישוב ארץ הקודש, תחת הכותרת 'מילקוטי', מה שמראה שהיה לו ילקוט מלא מדברים כאלה, וחבל על שנאבדו. בספר 'רבי יצחק צבי ריבלין זצ"ל' נדפסו דברים אלו שוב, מפני נדירותם, יחד עם שיר קינה אשר כתב ר' יצחק צבי על השר הצדיק משה מונטיפיורי זצ"ל.

באחד ממאמריו הוא כותב כך: "אחי, שנתפתה נא כולנו יחד לעבוד בלב ונפש לעשות עבור הישוב, לחזק את חברת ישוב ארץ הקודש, אשר נתיסדה לשלוח פועלים להמושבות, לחנך את צעירי ירושלים לעבודת האדמה ולהשתדל אחרי כן להביאם אל המנוחה, כמו שבטיחו לנו ממקומות גבוהים, שישתדלו להושיב את פועלינו אשר שלחנו להמושבות ולתת להם נחלת שדה וזכרם. אל נא תעמדו מרחוק בדבר נעלה ונשגב כזה, רק כל אחד יביא בידו מעט חומר ולבנים לחזק את הדבר, ואז בודאי ה' יהיה בעזרנו, ונזכה לראות בשיבת ציון ובקביוצ נדחי ישראל במהרה בימינו אמין" [מובא בחוברת 'רבי יצחק צבי ריבלין'].

